

dü. Başlangıçta Hasan'ın oğlu Ebü'l-Me-âlî'yi tahta geçiren Muzaffer çok geçmeden iktidara el koydu ve kendisinin Sam-sâmüddeve tarafından Batîha'ya vali tayin edildiğini gösteren sahte bir belge düzenledi. Böylece yaklaşık yarım yüzyıl süren Batîha Emirliği sona erdi. İmrân b. Şâhin'in bir diğer oğlu Ebü'l-Heycâ Muhammed 412'de (1021) Batîha'da iktidarı ele geçirmek istediye de başarılı olamadı.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Miskeveyh, *Tecâribü'l-ümem*, II, 119-120, 123, 129-131, 158-159, 218, 231-232, 296-297, 329-330, 346-347, 354, 365-366, 369-370, 398, 409-412; Rûzrâverî, *Zeylû Tecâribü'l-ümem* (nşr. H. F. Amedroz), Oxford 1921, III, 82, 87-90; Muhammed b. Abdülmelik el-Hemedânî, *Tekmilâtü Târihi't-Taberî* (Taberî, *Târihi* |Ebü'l-Fazl| XI içinde), s. 373, 380, 433; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, VIII, 481-482, 485, 491, 510, 573, 575, 610-611, 644, 672, 701; IX, 23-24, 31, 324; Ebü'l-Fidâ, *el-Muhtaşar fi ahbâri'l-beşer*, Beyrut 1375/1956, I/3, s. 133; I/4, s. 10; Zehbî, *A'lâmü'n-nübelâ*, XVI, 267; Mafizullah Kabir, *The Buwayhid Dynasty of Baghdad*, Calcutta 1964, s. 10-15, 20, 22, 25, 29, 33, 36, 50; Fâruk Ömer, *Târihu'l-halici'l-'Arabî*, Bağdad 1985, s. 179-183; "İmrân b. Şâhin", *İA*, V/2, s. 987; "İmrân b. Şâhin", *EJ* (İng.), III, 1175-1176.

AHMET GÜNER

İMRÂNÎ, Ali b. Ahmed

(bk. ALİ b. AHMED el-İMRÂNÎ).

İMRÂNÎ, Yahyâ b. Ebü'l-Hayr

(يحيى بن أبي الخير العمري)

Ebü'l-Hüseyn Yahyâ b. Ebi'l-Hayr b. Sâlim b. Es'ad el-İmrânî el-Yemânî (ö. 558/1163)

Şâfiî fakihî.

489'da (1096) Cened'in doğusunda bulunan Seyr'de (Masnaatü Seyr) doğdu. İmrân b. Rebîa b. Abs'in soyundan gelmektedir. Bazı kaynaklarda Sâlim babası Ebü'l-Hayr'ın, Es'ad da dedesinin adı olarak kaydedilmektedir. İmrânî Cened, Zülhafar ve Züssüfâl'de, ayrıca diğer bazı merkezlerde Mûsâ b. Ali es-Sa'bî, Abdullah b. Ahmed el-Hemedânî, Zeyd b. Hasan el-Fâyişî ve Zeyd b. Abdullah el-Yefâî gibi âlimlerden öğrenim gördü; Yemen'in önde gelen Şâfiî müctehidlerinden biri oldu. Kendisinden de başta oğlu Tâhir b. Yahyâ el-İmrânî, amcasının oğlu Muhammed b. Mûsâ el-İmrânî, Ahmed b. Muhammed el-Büreyhî olmak üzere birçok âlim ders aldı (talebelerinin bir listesi için bk. İbn Semüre el-Ca'dî, s. 185-210). İmrân-

nî 517 (1123) yılında Zûeşrak'a yerleşti. 521'de (1127) hacca gitti. Hac sırasında Eş'arî âlimi Muhammed b. Ahmed eş-Şerîf el-Osmânî ile çeşitli konularda tartıştı, halku'l-Kur'ân meselesinde Hanbelîler'in görüşünü savundu. 549 (1154) yılına kadar ikamet ettiği Seyr'de karışıklıklar çıkınca Züssüfâl'e, ardından Zûeşrak'a yerleşti. Burada yedi yıl kaldıktan sonra Dirâs'a ve arkasından tekrar Züssüfâl'e göç etti. 26 Rebiülâhîr 558'de (3 Nisan 1163) çıkan siyasî karışıklıklar sırasında öldürüldü.

Eserleri. 1. *el-Beyân*. Yemen bölgesinde Şâfiî fihhına dair yazılmış en önemli ve hacimli eserlerden biri olup Ebü İshak eş-Şîrâzî'nin *el-Mühezzeb* adlı kitabının şerhi yanında diğer kaynaklardan bazı ilâveleri ve mezhebe aykırı görüşleri ihtiva etmektedir. Yaklaşık on cilt olduğu söylenen eserin bazı nüshaları günümüze ulaşmıştır (Dârü'l-kütübü'l-Misriyye, Fikhü Şâfiî, nr. 25; TSMK, Revan Köşkü, nr. 616, II. cilt; ayrıca bk. Abdullah Muhammed el-Habeşî, s. 193). 2. *el-İntişâr fi'r-red 'ale'l-Kaderiyyeti'l-eşrâr*. Dönemin önde gelen Zeydî - Mu'tezilî âlimlerinden Ca'fer b. Ahmed et-Temîmî'nin *ed-Dâmiğ li'l-bâtil min mezâhibi'l-Hanâbil* adlı eserine reddiye olarak kaleme alınan kitapta ayrıca Eş'arîler'in görüşleri tenkit edilmiştir (Dârü'l-kütübü'l-Misriyye, Kelâm, nr. 818, 835; ayrıca bk. a.g.e., s. 105).

İmrânî'nin kaynaklarda adı geçen diğer eserleri de şunlardır: *ez-Zevâ'id* (Şîrâzî'nin *el-Mühezzeb*'ine, diğer kaynaklardan ilâve ettiği meseleleri derleyip ta'likatta bulunduğu bir eserdir), *Müşkilâtü'l-Mühezzeb*, *Garâ'ibü'l-Vasîf* (Gazzâlî'nin kitabı üzerine yazılmıştır), *Muhtaşaru İhyâ'ü'l-ülümü'd-dîn*, *Şerhu'l-Vesâ'il* (Gazzâlî'nin münazaraya dair *el-Vesâ'il ilâ tahkiki'd-dela'il*inin şerhidir), *Mağâsîdü'l-Lüma'* (Şîrâzî'nin fikh usulüne dair eseri üzerine yazılmıştır), *Menâkıbü'l-İmâm eş-Şâfiî*.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Semüre el-Ca'dî, *Tabakâtü fukahâ'i'l-Yemen* (nşr. Eymen Fuâd Seyyid), Beyrut, ts. (Dârü'l-kalem), s. 174-210; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân* (Cündî), III, 336; İbnü's-Salâh, *Tabakâtü'l-fukahâ'i's-Şâfi'iyye* (nşr. Muhyiddin Ali Necîb), Beyrut 1413/1992, I, 207-208; Sübkî, *Tabakât*, VII, 336-338; İbn Kâdî Şühbe, *Tabakâtü's-Şâfi'iyye*, I, 327-328; Abdülvehhâb b. A' İurrahmân el-Büreyhî, *Tabakâtu şulehâ'i'l-Yemen* (nşr. Abdullah Muhammed el-Habeşî), Beyrut 1403/1983, s. 164-165; Brockelmann, *GAL*, I, 490; *Suppl.*, I, 675; Abdullah Muhammed el-Habeşî, *Meşâdirü'l-fikri'l-İslâmî fi'l-Yemen*, Beyrut 1408/1988, s. 105, 192-193.

AHMET ÖZEL

İMROZ

Bugün Gökçeada adıyla bilinen, Çanakkale iline bağlı ilçe ve ada.

Ege denizinin kuzeyinde Çanakkale Boğazi'nin batısında Gelibolu yarımadasına 18 km. mesafede bulunmakta olup 279 km²'lik yüzölçümü ve 92 kilometrelik kıyı uzunluğuyla Türkiye'nin en büyük adasıdır. Stratejik açıdan büyük önem taşıyan adadaki Avlaka Burnu Türkiye'nin en batı ucunu oluşturur. 1970'li yıllara kadar kullanılan İmroz adı Grekçe İmbros'tan gelir. Bugün bu ad yerini Gökçeada'ya bırakmıştır.

Adanın iskân tarihinin ne kadar eskiye indiğine dair kesin bilgiler yoktur. Burada yer alan antik İmbros şehrinin kimler tarafından kurulduğu da bilinmemektedir. Kaleköy yakınlarında harabeleri bulunan antik İmbros şehrinin ilk iskân yeri olduğu düşünülmektedir. Burası kıyıda küçük bir körfeze bakan mevkiye bulunuyordu. Diğer önemli yerleşme mahalli, kıyıda 5 km. kadar içeride bugünkü ilçe merkezinin bulunduğu 50 m. yüksekliğindeki bir tepe üzerindeki antik Panagia idi. Milâttan önce 500'de Atina'ya bağlanan ada bir asır sonra Delos birliğine tâbi oldu. Roma hâkimiyeti ardından Bizans idaresi altına girdi. Latin istilâsı (1204) sırasında Latin İmparatorluğu'na dahil oldu. Latin hâkimiyetinin sona erişile birlikte yeniden Bizans toprağına katıldı. Stratejik önemi dolayısıyla Bizanslılar 1261'den itibaren Akdeniz, Ege ve Karadeniz'de ticarî faaliyetlerini arttıran ve bazı adaları ellerinde bulunduran Ceneviz ve Venedikliler'e karşı adayı ellerinde tutmaya çalıştılar. Özellikle komşu Taşöz ve Semadirek hâkimi Cenevizli Gattiluso ailesi İmroz'u kendi nüfus alanı içine almak için gayret sarfetmekteydi. Bu maksatla XIV. yüzyıldan itibaren bölgede faaliyet gösteren Osmanlılar'ı buradan uzakta tutmak için her türlü siyasî manevrayı yaptıkları, hatta yıllık vergi ödemeyi kabullendikleri belirtilir. 1403'te bu sülardan geçen İspanyol seyyahı ve elçisi Clavijo, İmroz'un Bizans'a ait olduğunu yazar. Yine 1444'te Anconalı Cyriacus da buranın Bizans'ın elinde bulunduğunu belirtir.

İstanbul'un fethinden sonra aslen İmrozlu bir asilzade olan tarihçi Kritobulos'un anlattıklarına göre adadaki idareci zümre korkuya kapılıp Kefalos Burnu'n-